

Tractatus huius libri

90

1. 18 Predigt von D. Symbolum Athanasij Doctore
Danielis Stangij Superintendenten in Elberfeld
2. Zwei ~~Predigten~~ M. Laurentij Sobaldi prima
super obitu Valent. Langij. 2ta super introductione
M. t. h. c. Springb.
3. In obitu Gafis Predigt M. Jacobi Grosser
4. Warschaffers refutationis scripta sub studio in Libero
Cont. h. E. v. l. y. in S. h. v. d. y.
5. ob die Angestänfte des Lockens Christi kindlich ad mit
6. De Verbis Christi Date Casari q. sunt Casari, &
q. na. Dei Deo Margnardi Freyri.
7. De causa Coloniensi Joach: delij ut p. itat.
8. Oratio D. Benedicij Mandinae ad polonos.
9. Ep. ta Joannis f. c. k. y. de ratione s. h. i. l. i. s. p. s. u. o. r. e.
10. Responsio Baedonaei Latoni. Gm. B. i. t. e. r. e. p.

P. 4. 137

Theologie

Q. IV. 497. 684

RESPONSIO
BARTHOLOMAEI LATOMI AD
epistolam quandam Martini Bucerii de dispen-
satione Eucharistiæ, & inuocatione diuor-
um, & de coelibatu sacerdotum, in
qua interim Ecclesiæ & san-
ctorum patrum autho-
ritas acerrime de-
fenditur.

COLONIAE, ex officina Melchioris
Nouesiani, Anno M. D. XLIII.

CLARISSIMO

THEOLOGO D. MARTINO BVC

cero Bartho, Latomus LL, Doctor S. D.

VM his diebus ex aula domū rediissem, inueni literas tuas cū scripto Philippi cōtra delectos Cleri Coloniensis, quod ad me misisti. Ex literis intellexi studium tuum & curam in negotio religionis, & qđ nonnihil offensionis cōceperis aduersum me, quod in sermonibus meis à vobis dissentire dicar. De scripto Philippi petis à me, vt id legam diligenter, & rescribam ad te, quid in eo desiderem, aut quid maxime reprehendendum esse putem: fore apud te vnum, quicquid scripisssem, neq; ad alium peruēturum esse. Ad hęc vt paucis tibi respondeam, ac morem geram voluntati tuę, primum illud abs te peto, ne me putes mutasse sententiã, & nūc aliud sentire, quàm olim senserim. Deinde, ne me existimes quasi Theologum tecum descendere in certamen, sed tanq̃ vnum de plebe obsequi voluisse petitioni tuę, quam negligendam esse non duxi, vel propter amicitiam, quę mihi Argentinę tecum contracta fuit, vel quia tanto studio obsecrafti me, vt sine pudore recusare non possim. Ego in cognitiōe sacrarum literarum versatus non sum, neq; eam curam ad me pertinere putavi, sed si quid intelligo, aut etiam iudico de his rebus, quę per ora omnium hodie volitant, id suppetit mihi ex communibus locis, quos partim legendo succisiuis horis, partim audiendo multis & varijs occasionibus collegi. Etenim multis iam annis nullus pene angulus tam obscurus in Germania fuit, in quo non apparuerint libelli quęstionum Theologicarum, aut in quo voces concionantium disputantiumve conuitia non personuerint. Sed reprehendis fortasse me, quod huic studio deditus non sim. Respondeo varias esse, vt in vita hominum, ita in Ecclesia Dei mune

A ij rum

RESPONSIO BART. LATOMI

rum functiones: alij terram colunt, alij exercent artes, alij docēt,
alij imperant, alij seruiunt Euangelio, & rei diuinæ operam nas
uant. Quod si omnes vni studio addicti essemus, careret Ecclesia
necessarijs præfidijs, nec diu hunc statum tueri posset. Ego prior
rem partem ætatis meæ consumpsi in Gymnasijs, non ignaue,
vt opinor, nunc ad Rempublicam me contuli, quod ita & natu
ra mea, & fortuna hortari videbatur. Hæc elegi spartam, qua con
tentus sum, atq; vtinam eam pro dignitate ad vtilitatem multo
rum ornare possem; non viliores, crede mihi, partes, quàm si con
cionator essem in Ecclesia, sustinere me putarem. Sed cur dispu
tas, inquis, de religione, si Theologus non es? Cur disputat tota
hodie Germania: cur indocti multi & prophani hoc pessime fa
ciunt, quos à vobis excitatos esse video? An cum mulierculæ in
balneis & conuiujs de Eucharistia, de sanctorum inuocatione,
de Missa, de multis alijs magnis & inusitatis rebus garrunt: ego
sicubi in virorum congressum incidero, vbi multa pariter absur
da, multa indigna audiuntur, ita lentus ac patiens ero, vt nihil
in omnium sermone eloquar: præsertim cum interdum prouo
cari me ab aliquo, & meam expeti sententiam videam? Hæ sunt
disputationes meæ, de quibus audisse te scribis in epistola tua,
quæ si offendunt aliquem, culpam imputet ihs, qui hanc licentia
am inuexerūt in Germaniam, nullumq; fere locum vacuum ab
ea reliquerunt. Sed vt ad rem veniā, scribis ad te delatum esse,
non per leues homines, me sumpsisse mihi iure diuino asserere
inuocationem diuorum, & quod à sacerdotibus cœlibatus exis
gendus sit. Item, quod studiose defendere soleam, partem sacra
menti tantum in Eucharistia dispensari. Hęc ita ad te delata esse,
vt credam Buccere tibi, quem causam fingendi nullam habere
arbitror, tamen non possum æquo animo ferre delatoris vanita
tem, qui de sermonibus meis si quid dixit, in eo fortasse mentis
tus non est, sed quod vllam diuini vel humani etiam iuris facul
tatē mihi in hac causa arrogauerim, in hoc sane impudēter, qđ
in mentem ei venit, id dicere quoq; non puduit. Sed mitto dela
torem.

AD EPIST. BVCCERI.

torem. Respondeo tibi de Eucharistia primum, me semper
 in ea opinione fuisse, ~~maiorum autoritate fretus~~, vt crederem
 tantundem sub vna specie contineri, quantum sub duabus. Ita
 enim Augustinus, ita Ecclesia plusquam mille annis credidit.
 Quid enim, seruator noster Christus, cū in cœna illa panem so-
 lum tenens, hoc est corpus meum, diceret, tu non verum & per-
 fectum corpus extitisse credis? Et rursus sumpto calice, cum di-
 ceret, hic est sanguis meus, tu nō verum in corpore sanguinem,
 sed fustum iam per vulnera, & à corpore seiunctum fuisse putas-
 bis? Num igitur falsus fuit Christus, cum de solo pane corpus,
 de solo vino sanguinem suum dixit? nisi forte exangue corpus,
 nec sanguinem commissum carni, sed priusquam funderetur in
 cruce, in sacramento iam fustum intellexit. Quod si absurdum
 est, quid aliud dici potest, nisi vnum & indiuiduum corpus esse
 sub specie panis & vini, & idem ipsum corpus sub altera specie
 tantum contineri? Etenim diuidi nō potest, quod vnum solum
 & indiuiduum est, nec si species sacramenti duæ sunt, idcirco di-
 uisum est corpus, nec si vna species, idcirco & corpus vnum est,
 sed vnum numero corpus, quia substantia vnum est, quod nec
 diuidi in partes, nec in aliud quicquam discerni, cum vnum sit,
 potest. Sed cur mutas, inquis, Christi institutum, qui hoc sacra-
 mentum porrexit sub vtraq; specie discipulis? Porrexit, fateor,
 sed idcirco non vetuit, quo minus sub vna quoq; specie porrige-
 retur fidelibus, præsertim cum ipse eodem modo duobus disci-
 pulis post resurrectionem, vt sentit Augustinus, porrexerit. Des-
 inde porrexit solis apostolis, id quod Ecclesia etiamnum obser-
 uat in sacerdotibus, qui cum sint ministri Ecclesiæ, & sacram il-
 lam cœnam peragant populi nomine, recte imitantur institutū
 magistri eodem ritu, quo ipse prodidit. Iussi autem hoc ipsum
 facere in memoriam ipsius, passionem quoq; repræsentant sub
 corporis & sanguinis imagine. Corpus enim suspensum in li-
 gno profudit sanguinem, & vtrunq; separatim ab altero redem-
 ptionis nostræ munus impleuit. Audio, inquis, quæ dicis de sa-

A iij cers

RESPONSIO BART. LATOMI

cerdotibus, sed cur laicis species vini adempta est, cum Paulus eam Corinthijs, & prima Ecclesia omnibus fidelibus porrexerit. Dico licuisse hoc in prima Ecclesia, & hodie licere, nisi antiquatum esset multorum temporum consensu, & postea decreto Ecclesie abrogatum. Cum enim rudis adhuc esset prima Ecclesia, ritum à Christo acceptum religiose tenuit, donec docta à patribus intellexit utraq; speciem conuenire sacerdotibus, laicos solo pane cõrentos esse posse. Itaq; hunc ritum deinceps tenuit multis seculis, donec Hussitarum hæresis decreto causam dedit. In Basiliensi igitur concilio, ut nosti, calicis usus ademptus est laicis, non ut fraudarentur participatiõne sanguinis Christi, quæ nihilo minus sub pane cõsecrato percipiunt, sed ut tolleretur error simpliciũ, qui putabant à corpore seiunctum sanguinẽ, & in duobus sacramentis Christũ diuisum esse. Sed & aliæ causæ fuerunt non leues, quæ referuntur à Theologis, quas quia non ignoras, cõsulto præmitto. Verum utcunq; sit, mihi satis esse debet, quod Ecclesie ita placuit, cuius authoritas contemnenda non est, & in quã inquiri nephas esse puto. Sed negas fortasse Ecclesiam fuisse, quæ hoc statuerit, primum quia Græci non interfuerint, itaq; non fuisse vniuersale cõcilium. Deinde schisma extitisse inter summum Pontificem, & eos qui Basileæ cõgregati fuerunt. De Græcis respondeo, quod schismatici fuerint, & sint hodie, propter articulum de spũs sancti processione, in quo & alijs plerisque dissentiunt à Latina & vera Ecclesia, & ab eadẽ iam olim discesserunt. Quod ad Pontificem attinet, is primum approbavit Basiliense cõcilium & acta eiusdem, præsertim contra Bohemos, decreto confirmauit. Deinde mutauit sententiam, id quod facere nec potuit, nec debuit, & conatus est dissoluere cõcilium, quod à Martino Pontifice institutum, ab ipso confirmatum fuerat. Illud tamen satis cõstat, conuentum illum, qui cum Pontifice Ferrariæ primum, deinde Florentiæ cõgregatus fuit, neq; improbasse decretum hoc, quod de dispensanda Eucharistia factum fuit, neq; si interfuisset, improbatum fuisse, præsertim cum iam ante in Cõstantiensi concilio Hussitana hæresis damnata

AD EPIST. BVCCERI.

damnata esset. Sed qualiscūq; fuerit illa congregatio, ego existis-
 mo auctoritatem Ecclesiae penes eos fuisse, qui nomine eius con-
 uenerant, secundum Christi promissum, qui ait: Si duo ex vobis
 consenserint super terram, de omni re, quam petierint, fiet illis à
 patre meo, qui est in caelis. Vbi eim sunt duo vel tres cōgregati in
 nomine meo, ego cum eis sum. Quibus verbis clarius dici nihil
 potuit, omitto quod alibi toties spiritus sanctus Ecclesiae pmit-
 titur. Sed dicis fortasse, eos qui in concilio fuerunt, non Christi,
 sed suo nomine coactos fuisse, vt qui nō quæsierint Ecclesiae vni-
 tatem, sed suis rationibus studuerint, oppugnarint Pontificem,
 & quicquid libuerit, suo arbitratu decreuerint. Hoc difficile dis-
 ctu est, nedum creditu, tot tantosq; viros cōuenisse, vt aliud quæ-
 rerent, quàm Ecclesiae vnitatē, præsertim cum hoc ipsum concil-
 lium duobus ante concilijs, quæ præcesserant, Senensi & Cōstan-
 tiensi, constitutum fuisset, & postea confirmatum, vt dixi, non à
 Martino tantum, sed etiam ab ipso Eugenio Pontifice, qui has
 turbas postea excitauit. Sed esto, fuerint nonnulli ex tãto nume-
 ro improbi, fuerint illi ipsi etiam, qui præfuerint concilio, tenta-
 rint aliquid contra Pontificem, quod inconsultum fuerit, quod
 Ecclesiam turbarit, an idcirco minus legitimum fuit conciliū?
 Iniusti, inquis, erant hoies & ambitiosi, nec ad tãtam rem geren-
 dam idonei. Quid est tu reges, etiam si tyranni sint, reges nō esse pu-
 tas? Episcopos, etiã si mali sint, episcopos esse negas? Cur igitur
 Caiaphas Pōtifex? Cur Iscariotes apostolus? Multū refert, quo
 nomine quid facias, qualiscūq; sis, qui facis. An non in nomine
 Christi eiecerunt dæmonia, etiã qui de numero Christi nō erāt?
 Quō aut prophetauit Caiaphas: vtrum quia Iudæus: an quia Pon-
 tifex erat? Quid ita? quia hunc ordinem Deus in Ecclesia esse vo-
 luit, nec non malo sacerdoti, non quia malus, sed quia sacerdos
 est, hanc vim & potestatem contulit. Itaq; dixit Pilato: Non ha-
 beres potestatem in me, nisi tibi data esset desuper. Et Paulus ius-
 sit obedire magistratui etiam discolo, quia à Deo esset. Eteim ve-
 rax & iustus est Deus, qui cū iubet nos parere magistratui, quem
ipse

ORDINO

RESPONSIO BART. LATOMI

ipse dat nobis, quid aliud iubet, nisi vt parendo obtemperemus volūtati suæ? Quamobrem vere ad Romanos scriptum est: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, nec vlla excusatione, qui aliter facit, culpam contumacię purgare potest. Quid igitur? iniustus est Deus, qui malos nobis dat Episcopos? minime vero. Sed ita visum est ei, qui sapientia sua gubernat omnia, & sæpe ita merentur peccata nostra, sicut scriptum est: Dabo tibi regem in furore meo. Et: Ecce ego suscitabo pastore in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, contritum non sanabit, &c. Quamobrem quamuis multos tales retroactis temporibus habuerit, & hodie fortasse habeat Ecclesia, tamen quæ geruntur ab illis, & in hunc vsque diem gesta sunt, ordine gesta sunt, & rata manere debent. Alioqui nihil certum & firmum haberet, neq; vita hæc nostra, neq; religio, sed omnium rerum, acti onumq; humanarum sequeretur infinita perturbatio. Habes sententiam meam de Eucharistia, de qua aliter sentire nondum possum, nec finit conscientia mea, donec meliora videro. Venio ad inuocationem diuorum, de qua vtinam illud vere dicere possem, ita viuere nos, vt infirmitatibus nostris subleuandis cœlestia præsidia necessaria non essent. Non multus ero in hac parte sermonis, rem tribus verbis absolua. Illud sæpe dixi, & hodie dico, inuocationem diuorum à sanctis patribus, nempe Chrystomo, Ambrosio, Hieronymo, Augustino, Gregorio, multisq; alijs sanctissimis doctissimisq; viris asseri, eamq; ante mille & ducentos annos fuisse in Ecclesia, & inde vsq; ad nos propagatam esse. His addo scripturæ authoritatem. Hierem. XV. Si steterint, inquit, Moyse & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Et II. Machab. XV. Iudas dux populi videt Hieremiam multis retro annis defunctum vita, orantem pro populo, & ciuitate sancta Hierusalem. Quæ scripturæ meo iudicio ita apertæ sunt, vt nulla oratiōe labefactari possint. Quid enim contradici potest, quod vera & probabili ratione subsistat? Conantur quidem aduersarij, sed ego non video, quid proficiant, aut
omnino

AD EPIST. BVCCERI.

omnino proficere possint, nisi quod vereor, ne apud eos hæc semel stet sententia, oppugnare quicquid à Romano Pontifice profectum in Ecclesia, quicquid auctoritate eius de religione constitutum sit. Restat ut de connubijs sacerdotum tibi respondeam, de quo illud affirmare possum, nulla de re minus sollicitum me esse, aut fuisse unquam, quam de sacerdotum vel cœlibatu vel connubio, modo honeste & caste viuant, sicut decet Ecclesie ministros. Itaque iurare ausim, nullum locum in disputationibus meis rariorem fuisse, quemque libentius in omni sermone præterierim. Quamquam illud ignorari non potest, Ecclesiam interdixisse connubia sacerdotibus, idque decretum primum Clementis illius fuisse traditur, qui in Põtificatu quartus à Petro fuit. Hoc decretum Calistus postea & cæteri summi Pontifices confirmarunt, addita conciliorum auctoritate, ex quo ad hoc usque tempus sacerdotes & Clerici in vera & catholica Ecclesia cœlibatum coluerunt. Sed quæris fortasse, quid sentiam de ijs, qui contra hæc decreta uxores duxerunt. Dico eos commisisse contra Ecclesiam, & pœnis canonicis obnoxios esse, recte ne, an secus, viderint ij, qui sapientius ista disputant. Mihi certe videtur errorem Ecclesie (si tamen errat illa) ferendum esse potius, & quasi iniuriam accipiendam, quam ab institutis illius recedendum. Nam si parētibus debemus honorem hunc, ut etiam si quid minus iuste ac prudenter imperent, tamen pereamus eorum voluntati, & pio obsequio morem geramus, quanto magis eo animo erga Ecclesiam esse debemus, quæ genuit nos in Christo, & alimenta salutis nobis quotidie in vitam æternam suppeditat. Sed negas ultra vires quenquam onerandum esse. Fateor, si quidem ultra vires. Sed Paulo laboranti responsum fuit, sufficit tibi gratia mea. Et Christus in Euangelio frustra laudaret Eunuchos, qui se castrarent propter regnum Dei, si nemo eam puritatem assequi posset. Vires nostræ tenues, atque adeo nullæ sunt, sed adiuvat eas Christus, qui diligit nos, & adest ijs, qui agnoscunt suam imbecillitatem, & præsidium eius implorant. Multos Ethnicos homines pure & caste vixisse legimus. Quid nos, qui Christo

B initiati

RESPONSIO BART. LATOMI

initiati sumus, an molliores erimus? vbi igitur crux illa Christi imitatrix? vbi carnis mortificatio? mundi contemptus? an verbo tantum prædicantur ista, nec re præstanda sunt? Audi Christum monentem: Qui non tollit crucem suam, inquit, & sequitur me, nõ potest meus esse discipulus. Et alio in loco: Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Quam vim putas intelligi, nisi quæ adfertur carni atque libidini? Itaq; si secundum carnem vixerimus, moriemur. Sin spiritu vim carnis mortificauerimus, viuemus. At concedis ista, opinor, illud tamen reprehendis, cum quisq; proprium donum habeat, vt inquit Paulus, connubij ius ademptum esse sacerdotibus, qui omnes forsasse continere non possunt. Quid te sacerdotem quisquam fieri coegit? Sciebas quæ lex esset posita huic ordini, quæ vitæ conditio, cur te ad cælibatum adstrinxisti? Imprudens feci, inquis. Da igitur pœnas imprudentiæ tuæ, & pugna, quoad viues, contra libidinem. Laborabis cum Paulo, cum alijs multis pijs & sanctis hominibus, sed & vinces cum eisdem, & iuuabit te Christus. Fidelis enim est Deus, qui non patietur te tentari ultra id, quod potes. Quod si dubitas de cælesti præsidio, iam proditor es tui ipsius, & non humana modo, sed & cælestia arma proijcis, indignus Dei auxilio, de cuius desperasti misericordia, & cuius bonitati te credere noluisti. Sed quid opus est, inquis, venire in hanc necessitatem, & libertatem laqueo onerari, cum prima Ecclesia & Paulus permittant connubia sacerdotibus? De prima Ecclesia nescio, nisi quod apparet ex veteribus patrum decretis, ex maritis aliquando sacerdotes fieri licuisse, opinor propter ordinis infrequentiam, nunquam permissum fuisse, præsertim in Occidentali Ecclesia, vt sacerdotes vxores ducerent. Paulus certe, etsi dicit melius esse nubere, quàm vri, tamen non tam videtur permittere connubia fidelibus, quàm cælibatum suadere. Eatenus enim probat connubium, vt tantummodo dicat non peccare eum, qui nubat; cælibatum autem, & suadet Corinthijs, & ita commendat, vt suo exemplo omnes cælibes esse velit. Bonum est, inquit, homini mulierem non tangere.

AD EPIST. BVCCERI.

tangere. Et: Volo vos omnes esse, sicut meipsum. Dico autem non nuptis, sed viduis. Bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego. Et in fine eiusdem capituli: Cui vult mulier nubat, beatior autem erit, si sic permanserit, secundum meum consilium. Sed & causas interim addit, cur ita existimet. Volo vos, inquit, sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est, sollicitus est eorum, quæ domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autem cum vxore est, sollicitus est eorum, quæ mundi sunt, quomodo placeat vxori, & à domino diuisus est. Itaque ad Timotheum digamos arcet à ministerio Ecclesiæ, tanquam indignos. Oportet, inquit, Episcopum irreprehensibilem esse, vnus vxoris virum, sobrium, ornatum, pudicum. Et post in quinto capite: Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit vnus viri vxor, in operibus bonis testimonium habens. Et causam mox exprimit: Viduas, inquit, adolescentiores deuita. Cum enim luxuriatæ fuerint, in Christo nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Vides his verbis Buccere, quid velit Paulus, quanto studio commendet cœlibatum omnibus, quanta cunctatione nuptias non nisi infirmis concedat. Quid ergo? num infirmi sunt omnes Euangelici? assertores religionis, vindices Ecclesiæ, veteris disciplinæ instauratores? Nolo iudicare quenquam, sua cuiusque iudex esto conscientia, tamen impudens sim Buccere, neque ignoscas mihi, si mentiar: vt quisque se dedit Euangelio, & in vestrum ordinem cooptatus est (ministros Euangelij & sacerdotes dico) etiamsi ante inculpate vixerat, tamen continuo quasi crimen sit cœlibatus, implicat se matrimonio, non libidine, vt ego opinor, sed vt multi interpretantur, quasi odio quodam veteris Ecclesiæ: ne si maneat in priori instituto, non viuat quidem honestius, sed consentire Clero papistico, & Antichristi regnum approbare videatur. Quæ est ista dissidendi libido? Ago libere tecum Buccere pro natura ingenij mei, humanitate fretus atque etiam æquitate tua. Pessimam est hæc mens vestra, si hoc facitis, plena odij, plena male-

B ij uos

RESPONSIO BART. LATOMI

uolentiæ. Si quid vicij est in Ecclesia, tollatur per vos, fauebimus
virtuti vestræ, atque etiam fortes doctosq; viros prædicabimus.
Quod si ea tētare pergitis, quæ pia & vtilia iudicauit antiquitas,
Ecclesia constituit, cōsensus orbis Christiani per tot secula com-
probauit, videte ne rem arduā magis, quàm speciosam molimia-
ni, indignam vobis, intolerandam omnibus. Quam etiam si pfe-
ceritis felices operum in hac vita, votorumq; competes, tamē iu-
diciū illius sine dubio expectabitis, qui liberabit aliquādo Ec-
clesiam suam à diuturna iactatione, & fraudem eorum, qui non
optima fide in ea versati sunt, æterno supplicio vindicabit. Fateor
or multa esse in religione, quæ emendationem desiderāt, vosq;
in hoc laudo, quod multa fortiter reprehenditis, demonstratis
vicia, doctrinam puram, & mores incorruptos exigitis. Num eti-
am eo vsq; progrediemini, vt eripiatis nobis sacramenta salutis?
turbetis ordinem Ecclesiæ? disciplinam veterum supplantetis?
vos solos faciatis iudices? omnem omnium temporum autho-
ritatem conuellatis? Quid? mentior in his Buccere? An non to-
ta iam pridem infelix per vos, & multis modis afflictā, testis est
Germania? Vtinam falsa sint, quæ dico, quæ iam diu pertulit Ec-
clesia, quæ negari non possunt, quæ omnium temporum annali-
bus, crede mihi, apud posteros impressa erunt. Quid enim ho-
rum negari potest? quæ, etiam si eloquentissimus sit, qui ostende-
re velit, tamen non satis conqueri pro dignitate, nō satis calami-
tatem Germaniæ deplorare possit, lacet contempta legum seueri-
tas, religio oppressa est, mos maiorum sublatus, nulla pietas, nul-
lus metus, nullus pudor tenet homines. Fertur equis auriga, ne-
que audit currus habenas. Et tamen in his malis tantis finem
nullum inuenire possumus, nisi arbitrio vestro permittantur o-
mnia. Diripuistis Ecclesias, monasteria excidistis, rapuistis bona,
expulistis monachos, virgines polluistis, nunc etiam iudicia tol-
lere conamini, ne quid sit in tanta atrocitate, quod metuendum
vobis sit, quod cursum audaciæ vestræ retardare possit. O mores
Euāgelicos. O tempora infelicia Germaniæ. Hunc cine fructum
parit nobis Euangelij instauratio? Siccine medemur Ecclesiæ vul-
neribus?

AD EPIST. BVCCERI.

neribus: Hiscene moribus regnum Christi propagamus? Obsecro te Buccere, vt æquo animo feras contentionem meam, non possum temperare mihi, ardeo & doleo, quoties prospicio instātem ruinam Germaniæ, quoties hanc temporum calamitatem in animum reuoco. Sed negas, scio, ista, quæ conferuntur in vos, & omnia conuertis in aduersarios, quasi horum culpa Deus iratus sit nobis, & pœnas corruptæ religionis exigat. Hos enim fuisse Euangelium de Ecclesia conquerimini, hos adulterasse sacramenta fidei, hos idololatriam pro vero cultu introduxisse. Quid potest ne aliquando dijudicari hæc quæstio? Ego tantum mihi non sumo, nec sumpsi vnquam, tametsi de his rebus disputo, nec vos vllius hominis auctoritatem recipitis. Quis igitur iudex erit in tanta controuersia? nam plane necesse est aliquem fore, ne perpetua seditione iactetur Ecclesia. Quis erit igitur, qui designet authores tantæ importunitatis? Cui credemus in tam arduo negotio? Scripturæ, inquis, quæ falli nō potest. Recte ais, & placet iudex. Scriptura verax est, nec mentiri potest, quæ spiritu oris Dei dictata est. Hanc iudicem esse oportet in omni caussa Ecclesiastica, ad cuius veritatem tanquam ad certissimam regulam omnis doctrina de religione exigenda est. Itaq; hanc merito vos amplectimini, & in ea sedem figitis doctrinæ vestræ. Sed illud abs te peto, vt mihi respōdeas, sicubi obscura aut ambigua scriptura est, id quod sæpe vsu venit, & testatur Petrus de Paulinis epistolis, resq; ipsa, nedum patrum auctoritas, fateri cogit, quo vtemur interprete? Ipsa scriptura, inquis, quæ sui ipsius interpretres erit. Fateor hanc optimam interpretem fore, sicubi clara & confessa sit. At sæpe vsu venit, vt is locus, qui alteri declarando adhibetur, aut obscurus, aut in eandem partem confessus nō sit, sed in diuersas trahatur sententias, vt cum de cōfessione priuata citat illud Iacobi: Cōfitemini alterutrū peccata vestra, aliud Lutherus, aliud Roffensis interpretatur. Item cum de oblatione sacrificij in Missa citatur illud Malachiæ primo: Ab ortu solis vsq; ad occasum magnū est nomē meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio mūda, aliud Buccer-

B in cerus,

RESPONSIO BART. LATOMI

cerus, aliud Eccius in verbo oblationis accipit. Quis hic igitur
item diffiniet? quam sequemur scripturæ sententiam, quæ in
quæstionem ipsa vocatur? Deinde permulta sunt in Ecclesia,
de quibus nihil statuit scriptura canonica, ut de baptismo hæ-
reticorum, de baptizandis pueris, de purgatorio, de multis alijs
magnis & necessarijs rebus. In his igitur quem habebimus iudi-
cem: cuius auctoritatem sequemur? Hic hæres opinor. Si enim
scripturam nominas, vides quibus claudare angustijs: sin ab ea
recedis, metuis in patenti campo plagas. Quo te vertes igitur?
nonne cogaris tandem fateri Ecclesiam, quæ auctoritate secun-
dum scripturam proxima est, interpretem eiusdem esse, sicubi du-
bia obscurave est? Sin autem oraculo eius aliquid expressum de-
finitumq; non est, in eo quoque Ecclesiæ iudicium non minus
quàm illius valere oportere? Quid enim aliud dici potest? An
ignoras Paulinum illud, quo Ecclesia columna veritatis & fir-
mamentum appellatur? An vero Christi promissum, qui dis-
cessurus à discipulis promisit illis se spiritum sanctum missu-
rum esse, qui doceret Ecclesiam? Hæc locutus sum vobis, in-
quit, apud vos manens. Paracletus autem spiritus sanctus,
quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, &
suggeret vobis, quæcunque dixi vobis. Et paulo post, notus
est enim locus: Cum venerit ille spiritus veritatis, docebit vos
omnem veritatem. Quid clarius dici potuit? an non seruavit
fidem promissor? Certe spiritum suum misit non solum dis-
cipulis breui post tempore, sed etiam quotidie mittit in ani-
mos piorum, qui non abundant in sensu suo, nec præfidunt
ingenijs suis: non superbi, non arrogantes, maleuoli, sediti-
osi sunt, sed humiles & mansueti, amantes pacis & vnitatis
Ecclesiæ, & sermonum Dei trementes. In his igitur mem-
bris, atque adeo in hoc toto corpore, in quo spiritus Dei habi-
tat, tu dubitas cognitionem de religione & iudicium scriptura-
rum: disquisitionem veritatis constituere? Quid enim habemus
certius: aut quem in tanta difficultate atque inopia consulamus?

Ad Lutherum nos vocas: at is iam pridem decessit ab Ecclesia.

Ad

AD EPIST. BVCCERI.

Ad sectatores eius: at ij contemnunt veterem, nouam Ecclesiam sibi condiderunt. Nisi forte hanc vestram veterem esse dicitis, nouam illam, quam ante octingentos annos maiores nostri tenuerunt. Hoc enim sentio vos conari dicere, tametsi interim pudeat arrogantiae. Itaq; nec dicere audetis aperte, nec dissimulare commode potestis. Quid potest ne sciri tandem, vbi & quæ vera sit Ecclesia? Magnū certamen inter partes esse video, magnam dimicationem. Ego pro meo captu dicā, quod sentio, nec tñ conabor oculos cornicū configere, sed dicā quod sentio. Ecclesia mihi videtur esse fidelium cōmunio, vacās verbo Dei, & sacramētis noue legis vtēs. Hęc si vera nō est definitio, facile patiar meliorem dari. Sed ego neq; inuenio meliorē, neq; hanc ipsam facile reprehendi posse puto. Primum enim fidelium communionem esse, quæ tam bonos, quàm malos cōplectatur, demonstrat parabola Euāgelica de area, tritico & palea. Item altera de sarena missa in mare. Porro quod verbo Dei vacet, id maxime proprium est non solum totius ecclesiæ, quæ verbo Dei alitur ac viget, sed etiam singulorum fidelium, qui per verbum Dei confirmantur in Ecclesia, & non nisi cibo eius sustentantur. Sacramenta instituit nobis primum Christus, deinde per spiritum eius ipsa Ecclesia. Hęc signa certa sunt percipiendæ gratiæ, quæ cœlitus datur in pectora fidelium, & salutari medicina contra vim peccati nos munit. Nihil igitur deesse hic aut redundare video, quo minus descripta sit vera Ecclesia. Quare hanc formam eius amplector, non vt Theologus, sed vt de plebe aliquis. Tu fortasse aliam, & tuo iudicio meliorem dabis. Sed ego huic tantisper acquiescam, donec meliorem videro. Hanc igitur Ecclesiam tu vsquam hodie nisi in consensione fidelium & ordinis Ecclesiastici autoritate esse putas? Dic igitur vbi sit, si hic non est: neq; enim alia mihi videtur esse locandi ratio. Moyses Synagogam populi iudicium esse voluit, eidemq; sacerdotes præfecit, qui non tñ de lege, sed etiam de prophanis causis cognoscerēt. An peiore loco erit Ecclesia? Ille temporarius legislator cum in vmbra versaretur, & tyrum adornaret futuro Euangelio, tñ prospexit suis, ne laborentur

RESPONSIO BART. LATOMI

tur ab intellectu scripturæ, & sensum legis datæ amitteret. Christus Dei filius, qui lucem veritatis mundo intulit, qui non legem nobis caducam, sed diuinam ac mysterijs plenam tradidit, nullos voluit in terris esse iudices: nullos interpretes earum rerum, quas in contentionem venturas esse videbat. Sed fateris opinor ista, & in communionem fidelium locas Ecclesiam. Verum que nam, & vbi sit illa communio, requiris. Est enim hominum viuentium in terris, qui Christo militant. Hanc mouere Lutherus suis sedibus, & Romano Põtifici extorquere conatur. Contra Pontifex pugnat pro focus & aris, & quamuis ingens certamen sustineat, tamen fretus maiorum authoritate fortissime se defendit. Quid igitur? quem sequemur ducem: vtri gubernaculum Ecclesiæ, arcem religionis, spem salutis nostræ commitemus? Fuit certa quondam in apostolis & patribus Ecclesia. Potest ne inueniri eiusdem successio: vt siue in bonos, siue in malos propagata sit, existat tamen vera eius soboles, & adhuc germana posteritas agnoscat? Audi quid in mentem mihi venerit. Christus apud Matthæum sub imagine ouilis de Ecclesia, & de pastore eius loquitur, & tandem addit, vnum ouile vnumque pastorem futurum esse. Idem alio in loco dicit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi, significans Ecclesiam sua præsentia incolumem fore, & nunquam defecturam esse. Quæ si vera sunt, aut igitur mansit in hunc vsque diem vna & indiuidua Ecclesia, aut scissa aliquando & diuisa fuit. Atqui diuisa non fuit, cum vna esset, alioqui non vna iam, sed plures fuissent. Mansit igitur indiuidua. At vbi mansit, nisi in apostolis primum, qui eam vt studiosissime, ita felicissime coluerunt? Ab his porro quis accepit? Hebrion opinor, aut Valentinus, aut Marcion. Minime vero. Quis igitur? nõne qui apostolicam doctrinam secuti sunt? qui disciplinam coluerunt à maioribus traditam? qui in eadem persistentes vnitatem religionis & sacramentorum vsum in hunc vsque diem perpetua progressionem tenuerunt? Nam vt quisque secessit à communionem patrum omnitempore, ita pro hæretico habitus est, & de illorum sententia ab Ecclesia

AD EPIST. BVCCERI.

clesia segregatus fuit. Neq; enim in Ecclesia esse potest, qui scin-
 dit Ecclesiam. Alioqui cur Nouatus, cur Arrius, cur Manicheus
 fuere extra Ecclesiam: nisi forte scindi potest, & tamē vna manē-
 re. Hic Christus, & illic Christus, an tu eūdem Christum esse pu-
 tas? Quomodo igitur quisq;, cum recessit ab Ecclesia, tamen in
 ea se esse putat: vsurpat nomen Euangelici: se solū Christianum,
 solum pium, doctum, sanctum, apostolicum existimat? O cæci-
 tatem miseram. O caliginem metuendam. Non scidi, inquis, Ec-
 clesiam, recessi ab impijs, tyrannidem Pontificiam ferre non po-
 tui. Primum quis te iudicem Pontificis, quis fratrum tuorum cō-
 stituit? Deinde fuerint impij, sacrilegi, scelerati. Hominum sunt
 ista, non Ecclesie, non ordinis hierarchici. Cur tu de via deflexi-
 sti ppter aliena vicia? Cur te scādalizari passus es? Sed audi Chri-
 stum respondentem tibi: Super Cathedram Moyfi, inquit, sede-
 runt scribæ & pharisæi, omnia ergo, quæcunq; dixerint vobis,
 seruate & facite, secundum opera vero eorum nolite facere. Nun-
 quid non separat doctrinam à vita sacerdotum: hanc damnans,
 illam cōmendans populo? Deinde an non iubet parere illis, quos
 impij sint, & doctrinam eorum recipi: neq; ex parte recipi, sed to-
 tam & sine delectu? Quid ita: nisi vt tollatur inquirendi licentia,
 & authoritas sacerdotij in Ecclesia cōfirmetur? Omnia, inquit,
 & quæcunq; dixerint vobis, facite, quasi spectata sit doctrina sa-
 cerdotum, nec fas sit eos contemnere, quos ipse præfectos in Ec-
 clesia esse voluit. Quid enim fiet, si spreta abiectaq; ordinaria au-
 thoritate, quiuis ingenio suo indulgeat, & suum in scriptura iu-
 diciū sequatur? Exempla sunt ante oculos, nemo de veteribus
 Ecclesie vulneribus dubitet. Quod si in sacris ministris ordo
 nullus est, nulla prærogatiua personarum, nulla authoritas, vbi
 sunt donationes gratiarum: vbi manuum impositio? Accipite
 spiritum sanctum, inquit Christus. An irrita fuit ista inspiratio,
 quæ etiamnum manet in Ecclesia? Sin autem contulit aliquid
 accipientibus, nihil ne inter sacerdotem & laicum interesse pu-
 tas: id quod aliquando negauit Lutherus. Nihil inter eum, qui
 præest Ecclesie, & eum, qui vltimum in ea munus gerit? Sed re-
C deo

RESPONSIO BART. LATOMI

deo ad defensionem tuam. Recessi ab impijs, inquis, tyrannidem
ferre nō potui. Tyrannidem vocas ordinem Ecclesiæ, Pontifici
am authoritatem. Sed neq; hoc est satis, Antichristi regnum ap-
pellas, quasi Euangelicum sit conuicijs caussam agere, & males-
dicere, si non principi Ecclesiastico, certe Episcopo, qui præfedit
consensu orbis terrarum tot seculis in Ecclesia, cui honorem de-
ferre si dedignaris, parcere saltem, & à cōtumelijs linguam con-
tinere deberes. Ab impijs recessisti, à quibus obsecro? An omnes
impij sunt, qui hoc seculo nostro, aut ante quadringētos annos
vixerunt in Ecclesia? Dura & improba vox est, si omnes intelli-
gis. Sin aliquos, aut certe plures, tu videris, qui cum ipse peccator
sis, alios iudicas. Sed vt donemus tibi hoc, quod Lutherus ma-
gna intemperantia, & plusquam tragica insectatiōe populo in-
gerit, Papam Antichristum esse, sacerdotes, monachos, non-
nas, Papisticas creaturas esse. Potest ne subsistere vestra defensio,
quia impius sit Pontifex, impius Clericorum cœtus, idcirco licu-
isse vobis secessionem facere? Dixi modo hominum ista, nō Ec-
clesiæ vicia esse. Quid igitur? à malis hoībus secessistis? at Chris-
tus iussit zizania cum tritico vsq; ad messem crescere, vt tunc de-
nīq; malam herbam à bona fruge segregaret. Fugistis tyranni-
dem scilicet (nam hoc quoq; dicitis) & vos in libertatem Euan-
gelicam asseruistis. Quæ nam est ista tyrannis? Monachatus opi-
nor, primatus Pontificis, diuorum inuocatio, cœlibatus sacer-
dotum, sine calice communio, Missa pro defunctis, & id genus
alia, quæ supra mille annos fuerunt in Ecclesia, introducta à san-
ctis patribus, & nunc tanto tempore confirmata, vt in hunc vsq;
diem in eadem immota permanerint. Quid? vos ne ea ferre gra-
uamini, quæ non dico tulere tot proceres, tot heroes, tot lumina
religionis? sed introduxere in Ecclesiam, & cœlesti sapientia, di-
uina authoritate ad salutem multorum constituere? At qui viri?
doctrina excellentes, sapientia clari, pietate conspicui, sanctitate
verendi, quorum nonnulli non dubitauerunt pro Euangelij ves-
ritate, & pro Christi nomine sanguinem suum profundere. Hos
rum ne pietatem vos, horum doctrinam, horum authoritatem

cons

AD EPIST. BVCCERI.

contemnere audetis? Perfrica frontem Luthere, & dic te vidisse aliquid in diuinis scripturis, quod isti non viderint: aliquid existimasse ad verum cultum, ad fructum Euangelij, ad disciplinam Ecclesiasticam pertinere, quod isti non iudicauerint. Homines fuisse ais, & tu quis es? nisi te forte non homo, sed Deus qui spiritum genuit. Nullius hominis, quantumuis docti & sancti, auctoritatem recipis. Ita scribis enim, & negas te vlli hominum, sed soli scripturae crediturum esse. Quid? tibi ipse credis? an etiam tuam ipsius doctrinam, quia humana est, suspectam habes? O caecitatem, O incōstantiam risu dignam. Nulli hominum credit Lutherus, & tamen suam ipsius sententiam amat, pro Euangelio habet. Sed quaero ex te, qui ais te soli scripturae credere, sicubi obscura vel ambigua scriptura est, quod tu negas, fatentur omnes, qui sana mente sunt, cui credis? Hoc est corpus meum dixit Christus. Hic aliud tu, aliud Oecolampadius interpretatur. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c. aliud in petra tu, aliud Faber accipit. Hic ergo plana scriptura non est, vel certe in diuersas sententias trahitur. Quem sequemur igitur? cui in his difficultatibus credemus? Sed redeo ad te Buccere, quem aequiorem esse existimo. Scribis in epistola tua me auctoritati hominum nimium tribuere. Item alio in loco, me in disputationibus meis auctoritatem, ordinem & disciplinam Ecclesiae singulariter vrgere. Vtor enim verbis tuis. Quid? leuia haec arma putas contra hostes Ecclesiae? Ego alia non habeo, tu si meliora nosti, profer. Vtar tecum, & aequo Marte in certamen descendam. Sed neque habes alia, neque his ipsis carere potes, quamuis dissimulare coneris. Cur enim nomen Augustini, Ambrosij, Chrysostomi, Cypriani, toties auditur in defensionibus tuis? An quia non plus credendum illis, quam tibi putas? Cur allegas igitur? Cur libellos tuos auctoritate illorum oneras? O miram conscientiae vim. Frustra celatur verbis, quod re ipsa dissimulari non potest. Sed delectum agis opinor, nam hoc omnes dicitis. Itaque Philippus in libello quodam, dum agit censuram patrum, alios in hoc, alios in illo lapsos esse dicit, nec quenquam à mille & trecētis annis tam bo

C ij num

RESPONSIO BART. LATOMI

num ciuem habuit Ecclesia, quem integrum & sine nota dimittat. Sed tamē delectum agit Buccerus, & quæ commoda ei sunt, excerpit de patrum scriptis: quæ contra eum faciunt, reticet, ut aiunt, aut non optima fide promit. Ita ne vero? Tu excerpis, quod tibi commodum est, ex orthodoxorum patrum libris, & quod contra te est, reijcis, cum neges interim vllius hominis auctoritatem recipiendam esse? Quæ est ista varietas? Aut vtere mecum armis omnibus, aut omnibus abstine. Nō est delectus, quem tu putas, sed dolus. Tu enim cum in harenam descenderis, ut certis mecum armis dimices, simules quidem hoc agere te, sed fallas pugnam, & prestigias populo facias? Quid enim aliud agis? Non credis patribus, & tamen vteris eorum sententijs cōtra me. Quid hoc est aliud, quàm si dicas, scriptura clamat contra papistas, & eosdem condemnant orthodoxi patres? Quid restat igitur, nisi ut euertamus regnum Antichristi, & ruina eius nos in libertatem asseramus? Mentior hic Buccere? An hoc non est consilium artis vestræ? Non in concionibus tantum, sed etiam in libellis vestris crebro iactatis sanctorum patrum sententijs. Quid ita? nisi ut non tam dissentire ab illis, quàm ipsorum auctoritate aduersarios iugulare videamini. Sed mitto artificium, ad rem redeamus. Tu non credis patribus? neq; ego tibi credo, qui enim coges me? Deinde quid causæ est, cur plus credam in te iudicij, plus doctrinæ, plus veritatis esse, quàm non dico in aliquo patrum, sed in Fabro, in Eccio, in Erasmo? Num iniuriam facio, si te illis non antepono? Ignosces mihi Buccere, nihil contumeliose dico, sciunt multi, quibus nominibus te sæpe prædicauerim: sed tamen si collatio faciēda est, ut est necesse in hac causa, si verum quærendum, quid dicam aliud, nisi quod dici conuenit, & quod res ipsa postulat? Tu non credis patribus, nec ego tibi credo. Lutherus Augustinum non recipit, hominem nullum recipit, ego Lutherum recipiam? Augustinus, Ambrosius, Hieronymus Cathedram Ecclesiæ Romæ collocant, summum faciunt Rom. Pontificem, huic clauis, huic gubernaculum, huic iudicium Ecclesiæ tribuunt, utuntur scripturæ testimonijs, maioribus

rum

AD EPIST. BVCCERI.

rum authoritatem, consensum longissimi temporis allegant. Quid contra hæc Lutherus pugnat acriter, conuicia, maledicta, scommata ingerit, allegat & ipse scripturas, diluit quæ ob stare videntur, mutat, torquet, flectit qua potest, & in aliū sensum diuertit. Quem igitur quem sequi me iubes? Attende Buccere, & cogita diligenter, quid respondeas. Bonum te virum multi præciscant, amantem veri, amantem pacis & concordiae, & ego videor mihi in te perspexisse quandam ingenij rectitudinem. Quod si pro singulari prudentia & doctrina tua verum vt iudicas, ita fate ri voueris, quid dices obsecro? Lutherum ne antepones tot hominum, tot seculorum authoritati? & aliquid ei in mentem venire potuisse putabis, quod tantorum temporum interuallo, tot doctissimis sapientissimisque viris, tot Ecclesiae orbisque terrarum luminibus non venerit? Quid? tantis temporibus errauerit Ecclesia? verum Euangelium Christi, verum cultum ignorauerit? & sponsa Christi hæserit tam diu in adulterij amplexibus? Vbi est ergo sponsi fides? vbi indiuidua illa coniunctio? Sponsa mea, inquit, columba mea, dilecta mea, vbi promissiones illae: Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos, mittam vobis spiritum veritatis. Et: Omnibus diebus vsque ad consummationem seculi vobiscum sum? Mendax ne sponsus, & falsa Christi promissio? Audi quid dicam Buccere, nihil enim dissimile. Si in tanta caliginē, quantam vos dicitis, orbis Christianus tanto temporum interuallo oppressus iacuit: si non Christi, sed Antichristi regnū apud eos, qui nomen Christo dederunt, tanto tempore valuit: testisque necesse hæc nunc vertere omnia, quæ supra mille annos in Ecclesia vigerunt, nouamque doctrinam recipi, alienam ab ea, quam sancti patres, quam Ecclesiae authoritas tradidit: non patiar me falli diutius, nec vano Euangelij nomine decipi, sed ficta falsaque omnia, quæ de religione prodita sunt, nomenque Ecclesiae commentitium, vanum atque inane putabo. Habes quid sentiam de his, quæ ad me retulisti, nec minus interim de Philippi libello, ad quem singulatim respondere operæ precium visum non est. Deserte enim ille, vt Philippi omnia, sed tamen ex dogmate magis

C ij stri

RESPONSIO BART. LATOMI

stri sui scriptus est. Nunc illud abs te peto, vt mihi ignoscas, si liberior in hac disputatione vehementiorq; fui. Non est enim factum odio tui, sed me longius, quàm vellem, euexit, cum indignitas rerum, quæ mihi in hac causa visæ sunt, tum feruor quidam ingenij mei, qui in ipso cursu scribendi extulit me, nec passus est, sicut institueram, temperare mihi. Deinde illud etiã oro, ne me putes vlllo tempore in hac opinione non fuisse. Erras etiã, si ita existimas, me maiorum auctoritate posthabita, Lutheri doctrinam vnquam approbare voluisse, quam suspectam semper & popularem habui. Illud sæpe ex me auditũ est, prolapsam esse Ecclesiæ disciplinam, mores corruptos, vitam procerum & ministrorum ordinis Ecclesiastici, luxu, auaritia, ambitione, iniquitatem esse: doctrinam partim negligi, partim sordide & impure tractari: ex quo factum sit, vt concionatores indocti, absurdi atq; inepti habeantur in Ecclesijs. Illud etiam sæpe conquestus sum, negligi curam animarum, & parrochias desereri, certari de ociosis beneficijs, & calumniosarum litium, turpiumq; nundinationum in quærendis sacerdotijs finem nullum esse. Itaq; ex his malis grauiora iam pridem secuta esse, dissidium pene barbaricum in Ecclesia, religionem corruptam, ignorationem verbi Euangelici, abiectam veterum disciplinam, animos dissolutos, vitam impiam, contemptum Dei, contemptum magistratuum, odium sacerdotum, & vt semel dicam, tantam viciorum, scelerumq; molem, quantam vix hodie sustinere possumus. In his fateor dolorem meum sæpe animaduersum esse, vocem sæpe exauditam, quæ vtinam falsa fuisset semper, ac ne nunc quidem vera inueniretur, facile & æquo animo paterer me leuitatis argui. Nihil igitur mutatus sum, vt tu mihi exprobrare conaris Buccere, & si essem, nihil me puderet mutati consilij. Sed mutatus non sum, idem sum, qui fui semper, in Germania, Gallia, Italia, ac de sententia mea ne tantillum quidem deflexi. Quod si ignoras, quære ex Ioanne Sturmio, quem amicissimum in Gallia, & fratris loco habui. Quære ex Ioanne Sleidano, quem pariter Lutetiz, & amicum singularem, & familiarissimum habui. Quære

ex

AD EPIST. BVCCERI.

ex alijs multis doctis mihiq; coniunctissimis hominibus, qui partim adhuc viuunt in Gallia partim iam inde discesserunt. Sed quid opus est singulorum hominum testimonijs? Publice doctui per nouem annos in Gymnasio Parisiensi, multos studiosos & attentos auditores habui, dicat & refellat mendacium meum, quisquis vnquam verbum ex me audiuit, quod Lutheri doctrinam oluerit. Theologi Parisienses diligenter inquirere solebant in eos, qui de Lutheranismò suspecti erant, & præsertim in Germanos omnes. De me autem quid senserint, quid sæpe loquuti sint, ex alijs te audire, quàm ex epistola mea cognoscere malo. Sed nunc finem facio. Longius enim, quàm institueram, procurrit epistola. Si quid rescribere ad me uoles, & respondere ijs (quod te facturum esse uideo) quæ à me necessario, sed candide & ingenua libertate scripta sunt, poteris id facere arbitratu tuo. Me enim non offendes, modo intra fines disputatiõis constititeris, nec dissimulaueris ea, quæ hic in meam partem, si non tanto applausu & felicitate ad populum, libere tamen & incorrupto animo scripta sunt. Quanquam illud non ignoras, me ciuilibus negocijs implicitum esse, nec vacare posse his studijs, quæ ociosum hominem & Theologum requirunt. Quamobrem parces mihi, & imputabis occupationibus meis, si te non sequar longius. Quod si delectaris hoc genere dimicationis, & neruosius ista, quàm à me tentatum est, disputari desideras, inuenies alios magis idoneos ad hoc certamen, meq; impari tibi, & in alio campo versantem, pro tua æquitate atq; prudentia missum facies.

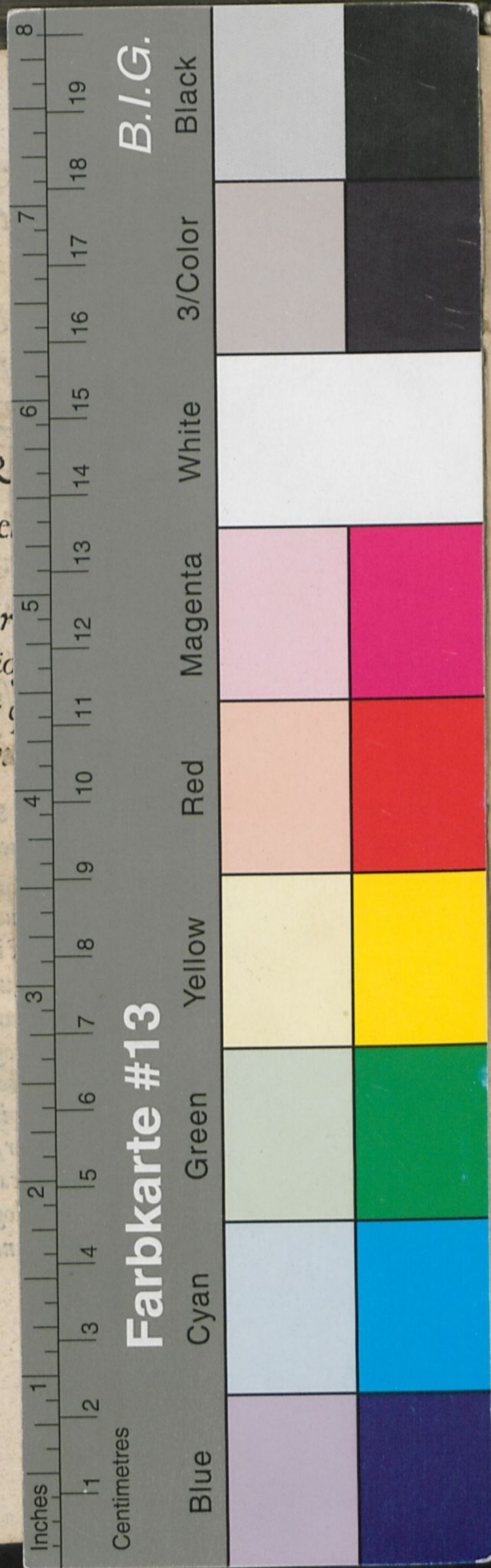
Vale. Confluentiæ XII. Iulij.

M. D. XLIII.

FINIS.

AB: 155577

X B83713

RESPONSIO
BARTHOLOMAEI LATOMI AD
epistolam quandam Martini Bucceri de dispensatione Eucharistiae, & inuocatione diuorum, & de coelibatu sacerdotum, in qua interim Ecclesiae & sanctorum patrum auctoritas acerrime defenditur.

COLONIAE, ex officina Melchioris
Nouesiani, Anno M. D. XLIII.